četvrtak, 11. studenog 2021.

I.

(Rezolucije, preporuke i mišljenja)

REZOLUCIJE

EUROPSKI PARLAMENT

P9_TA(2021)0451

Jačanje demokracije te slobode i pluralizma medija u EU-u

Rezolucija Europskog parlamenta od 11. studenoga 2021. o jačanju demokracije te slobode i pluralizma medija u EU-u: neprikladna upotreba mjera građanskog i kaznenog prava za ušutkavanje novinara, nevladinih organizacija i civilnog društva (2021/2036(INI))

(2022/C 205/01)

Europski parlament,

— uzimajući u obzir Ugovor o Europskoj uniji (UEU), a posebno njegove članke 2. i 3., članak 4. stavak 3. te članke 5., 6., 7. i 19.,

— uzimajući u obzir Ugovor o funkcioniranju Europske unije (UFEU), a posebno njegove članke 70., 81., 82., 114. i 352.,

— uzimajući u obzir Povelju Europske unije o temeljnim pravima („Povelja”), a posebno njezine članke 11., 12., 15., 20., 47., 48. i 54.,

— uzimajući u obzir Protokol br. 1 o ulozi nacionalnih parlamenata u Europskoj uniji te Protokol br. 2. o primjeni načela supsidijarnosti i proporcionalnosti, koji su priloženi UEU-u i UFEU-u,

— uzimajući u obzir Uredbu (EZ) br. 864/2007 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. srpnja 2007. o pravu koje se primjenjuje na izvanugovorne obveze („Rim II”) ([1]).

— uzimajući u obzir Uredbu (EU) br. 1215/2012 Europskog Parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2012. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (Bruxelles I) ([2]),

— uzimajući u obzir Direktivu (EU) 2019/1937 Europskog parlamenta i Vijeća od 23. listopada 2019. o zaštiti osoba koje prijavljuju povrede prava Unije ([3]),

— uzimajući u obzir Uredbu (EU) 2021/692 Europskog parlamenta i Vijeća od 28. travnja 2021. o uspostavi programa Građani, jednakost, prava i vrijednosti te o stavljanju izvan snage Uredbe (EU) br. 1381/2013 Europskog parlamenta i Vijeća i Uredbe Vijeća (EU) br. 390/2014 ([4]),

([1]) SL L 199, 31.7.2007., str. 40.
([2]) SL L 351, 20.12.2012., str. 1.
([3]) SL L 305, 26.11.2019., str. 17.
([4]) SL L 156, 5.5.2021., str. 1.

— uzimajući u obzir Uredbu (EU 2021/693 Europskog parlamenta i Vijeća od 28. travnja 2021. o uspostavi programa Pravosuđe i stavljanju izvan snage Uredbe (EU) br. 1382/2013 ([5]),

— uzimajući u obzir sudsku praksu Suda Europske unije,

— uzimajući u obzir komunikaciju naslovljenu „Program rada Komisije za 2021. – Vitalna Unija u nestabilnom svijetu" (COM(2020)0690),

— uzimajući u obzir Komunikaciju Komisije o akcijskom planu za europsku demokraciju (COM(2020)0790),

— uzimajući u obzir komunikaciju Komisije od 5. ožujka 2020. naslovljenu „Unija ravnopravnosti: Strategija za rodnu ravnopravnost 2020. – 2025." (COM(2020)0152),

— uzimajući u obzir komunikaciju Komisije od 30. rujna 2020. naslovljenu „Izvješće o vladavini prava za 2020. – Stanje vladavine prava u Europskoj uniji (COM(2020)0580) i 27 dokumenata o vladavini prava u državama članicama koji su priloženi toj Komunikaciji (SWD(2020)0300-0326),

— uzimajući u obzir komunikaciju Komisije od 12. studenoga 2020. naslovljenu „Unija ravnopravnosti: Strategija o ravnopravnosti LGBTIQ osoba 2020.–2025." (COM(2020)0698),

— uzimajući u obzir Preporuku Komisije o jamčenju zaštite, sigurnosti i jačanja položaja novinara i drugih medijskih djelatnika u Europskoj uniji (C/2021/6650),

— uzimajući u obzir daljnje postupanje Komisije na temelju nezakonodavne Rezolucije Europskog parlamenta od 3. svibnja 2018. o medijskom pluralizmu i slobodi medija u Europskoj uniji,

— uzimajući u obzir izvješće Agencije Europske unije za temeljna prava naslovljeno „Izazovi s kojima se suočavaju organizacije civilnog društva koje se bave ljudskim pravima u EU-u" objavljeno 17. siječnja 2018., njezine biltene o posljedicama pandemije koronavirusa na temeljna prava u EU-u objavljene 2020. te druga izvješća, podatke i alate Agencije, a posebno Informacijski sustav Europske unije o temeljnim pravima (EFRIS),

— uzimajući u obzir Opću deklaraciju o ljudskim pravima, a posebno njezin članak 19.,

— uzimajući u obzir druge instrumente UN-a za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda te preporuke i izvješća u okviru Univerzalnog periodičnog pregleda UN-a, kao i sudsku praksu tijela UN-a za praćenje provedbe ugovora o ljudskim pravima i posebne postupke Vijeća za ljudska prava,

— uzimajući u obzir Deklaraciju UN-a o borcima za ljudska prava od 8. ožujka 1999.,

— uzimajući u obzir izvješće posebnog izvjestitelja UN-a za prava na slobodu mirnog okupljanja i udruživanja o strateškim tužbama protiv javnog sudjelovanja i prava na slobodu okupljanja i udruživanja,

— uzimajući u obzir Europsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i Europsku socijalnu povelju, sudsku praksu Europskog suda za ljudska prava i Europskog odbora za socijalna prava te konvencije, preporuke, rezolucije, mišljenja i izvješća Parlamentarne skupštine Vijeća Europe, Odbora ministara, povjerenika za ljudska prava, Europske komisije za borbu protiv rasizma i netolerancije, Upravnog odbora za borbu protiv diskriminacije, različitost i uključivost, Venecijanske komisije i drugih tijela Vijeća Europe,

— uzimajući u obzir deklaraciju Vijeća Europe od 4. srpnja 2012. o poželjnosti da se međunarodnim standardima riješi pitanje biranja najpovoljnije jurisdikcije u pogledu uvreda, odnosno „klevetničkog turizma", kako bi se osigurala sloboda izražavanja,

— uzimajući u obzir preporuku Odbora ministara Vijeća Europe državama članicama od 13. travnja 2016. o zaštiti novinarstva i sigurnosti novinara i ostalih medijskih aktera (CM/Rec(2016)4[1]),

([5]) SL L 156, 5.5.2021., str. 21.

četvrtak, 11. studenog 2021.

— uzimajući u obzir preporuku Vijeća Europe od 28. studenoga 2018. o potrebi za jačanjem zaštite i promicanja prostora za djelovanje civilnog društva u Europi (CM/Rec(2018)11),

— uzimajući u obzir preporuku Vijeća Europe državama članicama od 7. ožujka 2018. o medijskom pluralizmu i transparentnosti vlasništva nad medijima (CM/Rec(2018)1),

— uzimajući u obzir Rezoluciju Ministarske konferencije Vijeća Europe od 11. lipnja 2021. o sigurnosti novinara,

— uzimajući u obzir članak povjerenice Vijeća Europe za ljudska prava naslovljen „Human Rights Comment: Time to take action against SLAPPs" (Napomene u pogledu ljudskih prava: vrijeme je za djelovanje protiv strateških tužbi protiv javnog sudjelovanja) objavljen 27. listopada 2020.,

— uzimajući u obzir godišnje izvješće partnerskih organizacija Platforme Vijeća Europe za promicanje zaštite novinarstva i sigurnosti novinara za 2021.,

— uzimajući u obzir preporuke i izvješća Ureda za demokratske institucije i ljudska prava, predstavnice za slobodu medija i drugih tijela Organizacije za europsku sigurnost i suradnju (OESS),

— uzimajući u obzir studiju mreže EU-CITIZEN pod naslovom „SLAPP in the EU context" (Strateške tužbe protiv javnog sudjelovanja u kontekstu EU-a) od 29. svibnja 2020. ([6]),

— uzimajući u obzir poziv koalicije nevladinih organizacija na donošenje direktive za suzbijanje strateških tužbi protiv javnog sudjelovanja ([7]),

— uzimajući u obzir studiju naslovljenu „The Use of SLAPPs to Silence Journalists, NGOs and Civil Society" (Upotreba strateških tužbi protiv javnog sudjelovanja za ušutkavanje novinara, nevladinih organizacija i civilnog društva) iz lipnja 2021. koju je naručio resorni odjel Europskog parlamenta na zahtjev Odbora za pravna pitanja,

— uzimajući u obzir svoj brifing naslovljen „European added value of an EU mechanism on democracy, rule of law and fundamental rights – Preliminary Assessment" (Europska dodana vrijednost mehanizma EU-a za demokraciju, vladavinu prava i temeljna prava – Preliminarna procjena) od 23. travnja 2020.,

— uzimajući u obzir svoju Rezoluciju od 21. svibnja 2013. o Povelji EU-a: utvrđivanje normi za slobodu medija diljem EU-a ([8]),

— uzimajući u obzir svoju Rezoluciju od 25. listopada 2016. s preporukama Komisiji o uspostavi mehanizma EU-a za demokraciju, vladavinu prava i temeljna prava ([9]),

— uzimajući u obzir svoju Rezoluciju od 19. travnja 2018. o potrebi za uspostavom instrumenta europskih vrijednosti za podršku organizacijama civilnog društva koje promiču temeljne vrijednosti u Europskoj uniji na lokalnoj i nacionalnoj razini ([10]),

— uzimajući u obzir svoju Rezoluciju od 19. travnja 2018. o zaštiti istraživačkih novinara u Europi: slučaj slovačkog novinara Jána Kuciaka i Martine Kušnírove ([11]),

— uzimajući u obzir svoju Rezoluciju od 3. svibnja 2018. o medijskom pluralizmu i slobodi medija u Europskoj uniji ([12]),

([6]) https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/ad-hoc-literature-review-analysis-key-elements-slapp_en.pdf
([7]) https://rsf.org/en/news/rsf-and-60-other-organisations-call-eu-anti-slapp-directive
([8]) SL C 55, 12.2.2016., str. 33.
([9]) SL C 215, 19.6.2018., str. 162.
([10]) SL C 390, 18.11.2019., str. 117.
([11]) SL C 390, 18.11.2019., str. 111.
([12]) SL C 41, 6.2.2020., str. 64.

— uzimajući u obzir svoju Rezoluciju od 14. studenoga 2018. o potrebi za sveobuhvatnim mehanizmom EU-a za zaštitu demokracije, vladavine prava i temeljnih prava ([13]),

— uzimajući u obzir svoju Rezoluciju od 13. veljače 2019. o nazadovanju u području prava žena i rodne ravnopravnosti u EU-u ([14]),

— uzimajući u obzir svoju Rezoluciju od 28. ožujka 2019. o stanju u pogledu vladavine prava i borbe protiv korupcije u EU-u, posebno na Malti i u Slovačkoj ([15]),

— uzimajući u obzir svoju Rezoluciju od 18. prosinca 2019. o vladavini prava na Malti nakon nedavnih otkrića u slučaju ubojstva Daphne Caruane Galizije ([16]),

— uzimajući u obzir svoju Rezoluciju od 15. siječnja 2020. o godišnjem izvješću za 2018. o ljudskim pravima i demokraciji u svijetu i politici Europske unije u tom području ([17]),

— uzimajući u obzir svoju Rezoluciju od 7. listopada 2020. o uspostavi mehanizma EU-a za demokraciju, vladavinu prava i temeljna prava ([18]),

— uzimajući u obzir svoju Rezoluciju od 25. studenoga 2020. o jačanju slobode medija: zaštita novinara u Europi, govor mržnje, dezinformacije i uloga platformi ([19]),

— uzimajući u obzir svoju Rezoluciju od 26. studenoga 2020. o stanju temeljnih prava u Europskoj uniji – Godišnje izvješće za godine 2018. – 2019. ([20]),

— uzimajući u obzir svoju Rezoluciju od 17. prosinca 2020. o višegodišnjem financijskom okviru za razdoblje 2021. – 2027., Međuinstitucijskom sporazumu, Instrumentu EU-a za oporavak i Uredbi o vladavini prava ([21]),

— uzimajući u obzir svoju Rezoluciju od 11. ožujka 2021. o proglašenju EU-a prostorom slobode za osobe LGBTIQ ([22]),

— uzimajući u obzir svoju Rezoluciju od 25. ožujka 2021. o primjeni Uredbe (EU, Euratom) 2020/2092 o mehanizmu uvjetovanosti u pogledu vladavine prava ([23]),

— uzimajući u obzir svoju Rezoluciju od 29. travnja 2021. o ubojstvu Daphne Caruane Galizije i vladavini prava u Malti ([24]),

— uzimajući u obzir svoju Rezoluciju od 19. svibnja 2021. o učincima klimatskih promjena na ljudska prava i ulozi boraca za zaštitu okoliša u vezi s tim pitanjem ([25]),

— uzimajući u obzir članak 54. Poslovnika,

— uzimajući u obzir zajedničke rasprave Odbora za pravna pitanja i Odbora za građanske slobode, pravosuđe i unutarnje poslove u skladu s člankom 58. Poslovnika,

— uzimajući u obzir mišljenje Odbora za kulturu i obrazovanje,

— uzimajući u obzir izvješće Odbora za pravna pitanja i Odbora za građanske slobode, pravosuđe i unutarnje poslove (A9-0292/2021),

---

([13]) SL C 363, 28.10.2020., str. 45.
([14]) SL C 449, 23.12.2020., str. 102.
([15]) SL C 108, 26.3.2021., str. 107.
([16]) SL C 255, 29.6.2021., str. 22.
([17]) SL C 388, 13.11.2020., str. 100.
([18]) SL C 395, 29.9.2021., str. 2.
([19]) SL C 425, 20.10.2021., str. 28.
([20]) SL C 425, 20.10.2021., str. 107.
([21]) SL C 445, 29.10.2021., str. 15.
([22]) Usvojeni tekstovi, P9_TA(2021)0089.
([23]) Usvojeni tekstovi, P9_TA(2021)0103.
([24]) Usvojeni tekstovi, P9_TA(2021)0148.
([25]) Usvojeni tekstovi, P9_TA(2021)0245.

četvrtak, 11. studenog 2021.

A. budući da se prava na slobodu izražavanja, na informacije i na javno sudjelovanje ubrajaju među temelje demokracije; budući da je sloboda izražavanja neophodna za ostvarivanje načela transparentnosti i odgovornosti; budući da javno sudjelovanje fizičke ili pravne osobe koja se bavi pitanjem od javnog interesa može poprimiti različite oblike; budući da javno sudjelovanje može uključivati provedbu javnog nadzora i širenje javnih informacija na internetu i izvan njega, kao što su novinarska priopćenja, publikacije ili djela, uključujući uredničkisadržaj, priopćenja, publikacije ili djela političke, znanstvene, akademske ili umjetničke prirode, komentatorske ili satirične materijale, među ostalim i kad se odnose na osobe koje podliježu javnom nadzoru, u kontekstu širih interesa u otvorenoj raspravi o političkim pitanjima; budući da publikacije koje doprinose raspravama o pitanjima od javnog ili općeg interesa uživaju viši prag zaštite; budući da su granice prihvatljive kritike šire za javne osobe, osobito za političare i državne dužnosnike;

B. budući da su neovisno, nepristrano, profesionalno i odgovorno novinarstvo te pristup pluralističkim informacijama ključni stupovi demokracije; budući da su informacije, izvješća, mišljenja, tvrdnje, argumenti i druge izjave civilnog društva od ključne važnosti za napredak svake demokracije; budući da sužavanje prostora za civilno društvo u nekim zemljama izaziva sve veću zabrinutost i može negativno utjecati na demokraciju; budući da neovisno i visokokvalitetno novinarstvo i organizacije civilnog društva imaju ključnu ulogu kao čuvari demokracije i vladavine prava jer pozivaju na odgovornost predstavnike vlasti i bore se protiv dezinformacija i pogrešnih informacija te protiv stranog političkog uplitanja i manipulacije;

C. budući da su posljednjih godina novinari i medijski akteri u Europi i inozemstvu zbog svog rada sve više žrtve prijetnji, fizičkih napada i ubojstva, posebno kad se njihov rad usredotočuje na zloupotrebu moći, korupciju, kršenja temeljnih prava i kriminalne aktivnosti; naglašava da je za efektivno ostvarivanje slobode izražavanja potreban niz pozitivnih mjera za zaštitu novinara, među ostalim za zaštitu života i istraživanje ubojstava te za djelotvornu zaštitu njihovih izvora; napominje da prijetnje nisu samo nasilne prirode i da zastrašivanje novinara proizlazi i iz pravnih, političkih, društveno-kulturnih i ekonomskih pritisaka;

D. budući da je pravo na slobodu izražavanja temeljno pravo koje se mora ostvarivati uz osjećaj dužnosti i odgovornosti, uzimajući u obzir temeljno pravo ljudi da dobiju nepristrane informacije te poštovanje temeljnog prava na zaštitu vlastitog ugleda ([26]) i privatnosti; budući da, u slučaju sukoba ovih prava, sve stranke moraju imati pristup sudovima ako se situacija ne riješi sporazumno;

E. budući da su strateške tužbe protiv javnog sudjelovanja građanski postupci ili drugi pravni postupci (npr. sudski nalog, zamrzavanje imovine) koje podnose privatni pojedinci i subjekti, ali i javni dužnosnici, javna tijela i subjekti pod nadzorom javnosti, usmjereni na jednog pojedinca ili više njih ili na skupine, koji koriste niz pravnih osnova uglavnom iz građanskog i kaznenog prava, kao i prijetnje takvim postupcima, čiji je cilj sprečavanje istraga i prijava u vezi s povredama prava Unije i nacionalnog prava, korupcijom ili drugim zloupotrebama odnosno blokiranje javnog sudjelovanja ili njegovo potkopavanje na neki drugi način; budući da to ima izravan i štetan utjecaj na demokratsko sudjelovanje, otpornost društva i dijalog te je u suprotnosti s vrijednostima iz članka 2. UEU-a;

F. budući da javno sudjelovanje uključuje, ali nije ograničeno na istraživanje pitanja od javnog interesa, razgovor o njima, prijave ili razotkrivanje takvih pitanja na drugi način, što obuhvaća i prakse koje ugrožavaju temeljna prava i slobode, demokraciju, vladavinu prava ili dobro upravljanje te aktivizam preko ostvarivanja građanskih sloboda, na primjer slobode udruživanja, slobode mirnog okupljanja te slobode izražavanja i informiranja;

G. budući da su žrtve strateških tužbi protiv javnog sudjelovanja obično tužene zbog izražavanja, bilo na internetu bilo izvan njega, kritičkih stajališta o ponašanju ili zbog osuđivanja nezakonitih djela privatnih pojedinaca i subjekata te javnih dužnosnika, javnih tijela i subjekata pod nadzorom javnosti ili kao odmazda za njihovo sudjelovanje u kampanjama, sudskim predmetima, akcijama ili prosvjedima; budući da je za strateške tužbe protiv javnog

([26]) Članak 10. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

sudjelovanja obično karakteristično da nemaju pravnu osnovu, da su očito neutemeljene te da postoji neravnoteža moći i zloupotreba prava ili postupka od strane tužitelja koji imaju pretjerane zahtjeve u pogledu pitanja u kojima tuženik ostvaruje zakonom zaštićeno pravo, pa stoga koriste sudski postupak u druge svrhe, a ne za istinsko ostvarivanje prava;

H. budući da su, prema mišljenju organizacija civilnog društva, akademika, pravnih stručnjaka i žrtava koji rade na tome, strateške tužbe protiv javnog sudjelovanja sve sofisticiranije i učinkovitije, a jedna od tehnika koja se koristi je više građanskih postupaka pokrenutih protiv iste osobe u vezi s istim predmetom tužbe, što znači da se ista osoba mora istodobno i paralelno braniti i rješavati sve te tužbe, a to nerazmjerno povećava troškove; budući da se strateške tužbe protiv javnog sudjelovanja često temelje na optužbama za uvredu, klevetu ili ocrnjivanje, koji su u većini država članica i dalje kaznena djela, a žrtve takvih tužbi suočavaju se s kaznenim prijavama i istovremeno ih se tuži zbog građanske odgovornosti koja navodno proizlazi iz istog ponašanja; budući da se strateškim tužbama protiv javnog sudjelovanja često krši pravo žrtava na obranu priznato u Povelji te vjerojatno utječe i na njihovo pravo na pošteno suđenje i pretpostavku nevinosti;

I. budući da zbog nepostojanja dosljednog i sveobuhvatnog pravnog i pravosudnog pristupa u Uniji nije moguće brzo utvrditi i učinkovito rješavati strateške tužbe protiv javnog sudjelovanja; budući da je razina zaštite od strateških tužbi protiv javnog sudjelovanja u državama članicama i dalje vrlo fragmentirana, što onemogućuje pravnu sigurnost i ometa pravo žrtava takvih tužbi na učinkovit pravni lijek; budući da je jedan od glavnih izazova u izradi zakonodavstva za sprečavanje strateških tužbi protiv javnog sudjelovanja pitanje kako treba rješavati tužbe čiji je cilj zloupotreba, ne dovodeći u pitanje prava potencijalnih tužitelja koja proizlaze iz ustava država članica i njihovih obveza na temelju Povelje Europske unije o temeljnim pravima i Europske konvencije o ljudskim pravima;

J. budući da su strateške tužbe protiv javnog sudjelovanja postale sve raširenija praksa, što dokazuju brojni slučajevi diljem Unije, kao što je strašan slučaj istraživačke novinarke Daphne Caruane Galizije, protiv koje je 16. listopada 2017., na dan njezina ubojstva koje se oštro osuđuje, navodno bilo pokrenuto 47 građanskih i kaznenih postupaka zbog uvrede u više jurisdikcija (što je rezultiralo zamrzavanjem njezine imovine), a njezini se nasljednici i dalje suočavaju s građanskim postupcima; budući da drugi ilustrativni i zabrinjavajući slučajevi protiv neovisnih novinara i medija uključuju slučaj društva Realtid Media, kojem su nekoliko puta prijetili građanski postupci u jurisdikciji različitoj od one u kojoj je podnesena prijava, te slučaj novina Gazeta Wyborcza, koje i dalje redovito tuže brojni javni subjekti i dužnosnici;

K. budući da javna tijela ili njihovi zastupnici, kao što su medijske kuće ili nevladine organizacije koje financira država ili poduzeća u državnom vlasništvu, često koriste strateške tužbe protiv javnog sudjelovanja;

L. budući da strateške tužbe protiv javnog sudjelovanja mogu biti alat za smanjenje pluralizma medija na sistemskoj razini jer imaju odvraćajući učinak na neovisne medije; budući da se strateške tužbe protiv javnog sudjelovanja pokreću namjerno s ciljem da parnice budu skupe, dugotrajne i komplicirane za tuženike, među ostalim zastrašivanjem i iscrpljivanjem financijskih i psiholoških resursa meta na koje su usmjerene; budući da strateške tužbe protiv javnog djelovanja nemaju štetan utjecaj samo na žrtve već i na njihove obitelji i šire sudjelovanje javnosti;

M. budući da upućivanje na žrtve i mete strateških tužbi protiv javnog sudjelovanja obuhvaća novinare, izdavače i medijske organizacije, akademike, nevladine organizacije, civilno društvo i druge aktere u javnom sudjelovanju, kao što su oni koji se bave pitanjima ljudskih prava i okoliša;

N. budući da su strateške tužbe protiv javnog sudjelovanja u Uniji često prekogranične prirode, zbog čega prijave kasne ili su informacije nepotpune, što je vidljivo iz brojnih primjera, koji su često povezani sa zaštitom ljudskih prava i okoliša, financijskim prijevarama i/ili korupcijom, u kojima se radi o očitom pokušaju da se odugovlači s objavljivanjem informacija zaustavljanjem ili diskreditiranjem rada pojedinih novinara i izdavačkih kuća, čime se građanima uskraćuje pravo na informacije i utječe na medijski pluralizam, slobodu i raznolikost; budući da strateške tužbe protiv javnog sudjelovanja protiv nadzornika u Uniji mogu podnijeti i prijetiti takvim tužbama i akteri u trećim zemljama i da se one mogu podnijeti pred sudovima u trećim zemljama;

O. budući da se slučajevi domaćih strateških tužbi protiv javnog sudjelovanja u državama članicama sve više koriste radi ograničavanja slobode govora i prava na informacije, što ima odvraćajući učinak na žrtve strateških tužbi protiv javnog sudjelovanja jer se temelji na psihološkom i financijskom iscrpljivanju meta kako bi se ih prisililo da odustanu od razotkrivanja pitanja od javnog interesa;

P. budući da činjenica da ni u jednoj državi članici ne postoji izravno zakonodavstvo u pogledu strateških tužbi protiv javnog sudjelovanja te u tom kontekstu često postoje dvosmislene i općenite nacionalne odredbe u vezi s uvredom i oštre sankcije, uključujući one kaznene prirode, značajno doprinosi povećanju broja takvih građanskih postupaka čiji je cilj zloupotreba te stoga i zastrašivanju njihovih meta;

Q. budući da je kriminalizacija novinara zbog njihova rada posebno ozbiljno pitanje; budući da u zakonodavstvu 23 države članice postoji kazneno djelo uvrede unatoč tome što na njezino ukidanje opetovano pozivaju organizacije među kojima su UN, Vijeće Europe, OESS i ugledne nevladine organizacije, na primjer Indeks cenzure, Međunarodni institut za medije i Odbor za zaštitu novinara;

R. budući da su pravno neobvezujuće mjere dobrodošla komplementarna mjera uz zakonodavni prijedlog i reviziju određenog međunarodnog privatnog prava koje je trenutno na snazi, ali same po sebi ne pružaju potpunu sudsku zaštitu;

S. budući da podizanje razine osviještenosti o strateškim tužbama protiv javnog sudjelovanja ima ključnu ulogu u senzibiliziranju javnosti i pravnih stručnjaka o tom pitanju, a posebno sudaca i odvjetnika;

T. budući da, u slučajevima u kojima strateške tužbe protiv javnog sudjelovanja podižu javni dužnosnici, javna tijela ili subjekti pod javnim nadzorom, kao što su poduzeća u državnom vlasništvu, one postaju sredstvo za iskazivanje političke moći, a šteta za žrtve takvih tužbi može biti još veća;

Učinci na temeljna prava i vladavinu prava

1. ističe da su strateške tužbe protiv javnog sudjelovanja uznemirujuće, predstavljaju izravan napad na ostvarenje temeljnih prava i sloboda, a cilj im je ušutkavanje raznolikosti kritičkog javnog mišljenja i stajališta, među ostalim preko novinarske autocenzure; naglašava da su temeljna prava i demokracija povezani s poštovanjem vladavine prava i da je narušavanje slobode medija i javnog demokratskog sudjelovanja, uključujući slobodu izražavanja, informiranja, okupljanja i udruživanja, prijetnja za vrijednosti Unije iz članka 2. UEU-a; smatra da su strateške tužbe protiv javnog sudjelovanja posebno zabrinjavajuće ako se financiraju izravno ili neizravno iz državnih proračuna te ako se kombiniraju s drugim neizravnim i izravnim državnim mjerama protiv neovisnih medijskih kuća, neovisnog novinarstva i civilnog društva; pozdravlja činjenicu da izvješće Komisije o vladavini prava za 2020. u svojoj procjeni slobode medija i medijskog pluralizma u Uniji obuhvaća strateške tužbe protiv javnog sudjelovanja te da se u tom izvješću ističu konkretne mjere i najbolje prakse za njihovo suzbijanje; poziva na to da se u buduća godišnja izvješća uključi temeljita procjena pravnog okruženja za medije, a posebno za istraživačko novinarstvo, te da se temeljitije razmotre izazovi koji utječu na novinare i civilno društvo i odvraćajući učinak koji strateške tužbe protiv javnog sudjelovanja mogu imati na te aktere; ističe da su strateške tužbe protiv javnog sudjelovanja prijetnja slobodnim i pluralističkim medijima, poziva Komisiju da također izda preporuke za svaku zemlju i procijeni njihov napredak, među ostalim u vezi s pitanjima koja se odnose na stanje slobode medija u državama članicama;

2. izražava zabrinutost zbog sužavanja prostora za organizacije civilnog društva i prijetnji novinarima koji izvještavaju o važnim pitanjima od javnog interesa te pritom kritiziraju moćne članove društva te zbog sve češćeg korištenja strateških tužbi protiv javnog sudjelovanja kao načina za ušutkavanje i zastrašivanje žrtava takvih tužbi; potiče države članice da medijsku pismenost i kritičko razmišljanje uključe u nacionalne kurikulume i da s tim u vezi blisko surađuju s novinarima na svim razinama društva, osobito s mladima i osobama koje su izložene pogrešnim informacijama, dezinformacijama i manipulaciji; pozdravlja uvođenje novih mjera u okviru međusektorskog potprograma koji je dio programa Kreativna Europa kako bi se poboljšali sloboda medija, kvalitetno novinarstvo i medijska pismenost;

3. podsjeća da obveza država da olakšaju ostvarivanje prava na slobodu izražavanja, mirno okupljanje i udruživanje uključuje dužnost uspostave i održavanja povoljnog okruženja za javno sudjelovanje i javne nadzornike; naglašava da je za sve aktere u javnom sudjelovanju važno da mogu djelovati slobodno i bez straha da bi mogli biti izloženi bilo kakvim prijetnjama, zastrašivanju ili nasilju; naglašava da države članice moraju zajamčiti i pravo novinara da zaštite svoje izvore;

Učinci na unutarnje tržište

4. naglašava da javno sudjelovanje ima također važnu ulogu u pravilnom funkcioniranju unutarnjeg tržišta i u izvršavanju zakonodavstva i provedbi politika Unije jer se upravo često u okviru javnog sudjelovanja javnost upoznaje s povredama prava Unije, uključujući kršenja temeljnih prava, korupciju i druge zloupotrebe koje narušavaju pravilno funkcioniranje unutarnjeg tržišta; naglašava da su zaštitne mjere protiv korištenja strateških tužbi protiv javnog sudjelovanja ključne za suočavanje s rizicima koje ta zloupotreba predstavlja za izvršavanje prava i provedbu politika EU-a;

5. naglašava da korištenje strateških tužbi protiv javnog sudjelovanja negativno utječe na uživanje sloboda unutarnjeg tržišta od strane pojedinaca i organizacija aktivnih u javnom sudjelovanju koji su izloženi takvim tužbama jer ih nepostojanje iste razine zaštite od tih tužbi u državama članicama može obeshrabriti da samouvjereno djeluju u cijeloj Uniji; povrh toga, naglašava da su slučajevi strateških tužbi protiv javnog sudjelovanja ili prijetnja takvim tužbama u suprotnosti s ostvarivanjem prava na slobodu poslovnog nastana i slobodnog kretanja usluga jer imaju odvraćajući učinak, posebno na novinare koji bi mogli provoditi autocenzuru umjesto da izvještavaju o temama od javnog interesa u drugim državama članicama zbog toga što postoji rizik da će se tada suočiti sa strateškim tužbama protiv javnog sudjelovanja u različitim i nepoznatim pravnim sustavima;

6. skreće pozornost na činjenicu da su medijski pluralizam i medijska raznolikost ugroženi zbog „klevetničkog turizma" kojem tužitelji pribjegavaju kako bi namjerno prijetili nerazmjernim odštetama, čime se ugrožava sama egzistencija malih pružatelja medijskih usluga;

7. smatra da bi u tom pogledu zaštita od strateških tužbi protiv javnog sudjelovanja značajno doprinijela pravilnom funkcioniranju unutarnjeg tržišta, dajući doprinos izvršavanju prava Unije i očuvanju učinkovitog funkcioniranja nacionalnih pravosudnih sustava i zajedničkog prostora za pravosudnu suradnju;

Učinci na pravosudni sustav

8. ističe da strateške tužbe protiv javnog sudjelovanja ne samo ugrožavaju pravo žrtava tih tužbi na djelotvoran pristup pravosuđu, a samim time ugrožavaju i vladavinu prava, nego su i svojevrsna zloupotreba pravosudnih sustava i pravnih okvira država članica, posebno jer one ograničavaju sposobnost država članica da se uspješno uhvate u koštac s aktualnim zajedničkim izazovima istaknutima u Pregledu stanja u području pravosuđa, kao što su trajanje postupaka i kvaliteta pravosudnih sustava, kao i upravljanje brojem predmeta i zaostali neriješeni predmeti; podsjeća da se u funkcionalnim i neovisnim pravosudnim sustavima donose presude bez nepotrebnog odlaganja i da se pravosudnim resursima upravlja na način kojim se nastoji postići najveća moguća učinkovitost, te da je to moguće samo ako suci i pravosudna tijela obavljaju svoje dužnosti potpuno neovisno i nepristrano i nisu opterećeni rješavanjem neutemeljenih tužbenih zahtjeva koji se kasnije odbacuju kao zlonamjerni ili pravno neutemeljeni; smatra da bi se rano odbacivanje strateške tužbe protiv javnog sudjelovanja moglo temeljiti na objektivnim kriterijima, kao što su broj i priroda tužbi ili sudskih postupaka koje je pokrenuo tužitelj, odabir nadležnog pravnog sustava i prava primjenjivog na predmet ili postojanje jasne i opterećujuće neravnoteže moći između tužitelja i tuženika; stoga naglašava da strateške tužbe protiv javnog sudjelovanja ozbiljno ugrožavaju djelotvoran pristup pravosuđu, čime se može dovesti u pitanje pravo na pošteno suđenje;

9. naglašava da je neovisnost pravosuđa sastavni dio procesa donošenja sudskih odluka, ali i obveza koja proizlazi iz načela djelotvorne pravne zaštite utvrđenog u članku 19. UEU-a; izražava zabrinutost zbog nastojanja nekih vlada država članica da oslabe diobu vlasti i neovisnost pravosuđa, kao i da se koriste strateškim tužbama protiv javnog sudjelovanja kako bi ušutkale svoje kritičare;

10. ističe da su neovisnost, kvaliteta i učinkovitost nacionalnih pravosudnih sustava ključni za postizanje djelotvornog pravosuđa; naglašava da dostupnost pravne pomoći i razina sudskih pristojbi mogu imati velik utjecaj na pristup pravosuđu; ističe da Povelja ima istu pravnu snagu kao Ugovori; napominje da, u skladu sa smjernicama Suda Europske unije, pravosudna tijela država članica Povelju primjenjuju samo pri provedbi pravnih akata Unije, no da je za poticanje zajedničke pravne i pravosudne kulture te kulture vladavine prava važno uvijek uzimati u obzir prava utvrđena Poveljom;

Govor mržnje

11. ističe da su posljednjih godina novinari, nevladine organizacije, akademici, borci za ljudska prava i drugi akteri iz civilnog društva, uključujući borce za prava LGBTIQ osoba, rodnu ravnopravnost, slobodu vjeroispovijesti i uvjerenja sve izloženiji govoru mržnje i diskriminaciji u internetskim i tradicionalnim medijima, kao i nasilju na internetu, čime se

ugrožava sloboda medija, sloboda izražavanja, informiranja i okupljanja te javna sigurnost; podsjeća da govor mržnje na internetu može potaknuti nasilje u stvarnom svijetu; podsjeća da je potrebno promicati Komisijin kodeks ponašanja za borbu protiv nezakonitog govora mržnje na internetu; naglašava da se novinarke suočavaju s istim pritiskom kao i njihovi muški kolege kad je riječ o pitanjima povezanima sa sadržajem, no da su češće žrtve seksualnog nasilja i uznemiravanja;

12. naglašava važnost zajedničkih europskih standarda i koordiniranog pristupa za suzbijanje govora mržnje, osobito u internetskom okruženju;

Aktualno stanje u Uniji

13. naglašava da su strateške tužbe protiv javnog sudjelovanja često neutemeljene, neozbiljne ili se temelje na pretjeranim i često zlonamjernim tvrdnjama te da se ne pokreću radi postizanja povoljnog ishoda sudskog postupka, nego radi zastrašivanja, profesionalnog diskreditiranja, uznemiravanja, zamaranja, podvrgavanja psihološkom pritisku ili iscrpljivanja financijskih sredstava njihovih meta, pri čemu je krajnji cilj ucjenjivanje i prisiljavanje tuženika na šutnju samim sudskim postupkom; naglašava da strateške tužbe protiv javnog sudjelovanja ne uzrokuju samo financijsko opterećenje, već ostavljaju i ozbiljne psihološke posljedice za njihove mete, kao i za članove njihovih obitelji, što se pogoršava činjenicom da članovi obitelji mogu naslijediti takve zlonamjerne postupke nakon smrti izvornog tuženika; ističe da strateške tužbe protiv javnog sudjelovanja imaju znatan odvraćajući učinak, što često dovodi do autocenzure i manjeg sudjelovanja u demokratskom životu te također obeshrabruju druge da slično postupaju, da se zapošljavaju u tim zanimanjima ili da se bave relevantnim povezanim aktivnostima;

14. naglašava da tužitelji koji pokreću strateške tužbe protiv javnog sudjelovanja uglavnom upotrebljavaju i zloupotrebljavaju kaznene zakone o uvredi, građanske postupke zbog klevete, zaštite vlastitog ugleda ili prava intelektualnog vlasništva kao što je autorsko pravo; međutim, naglašava da se za ušutkavanje javnog sudjelovanja zloupotrebljava i niz drugih instrumenata, kao što su sankcije u području rada (otkaz), kaznene prijave za poreznu prijevaru, postupci porezne revizije i pravila o zaštiti podataka;

15. žali što novinari katkad plaćaju vlastitim životom to što samo rade svoj posao i štite našu demokraciju;

16. ističe da je neravnoteža moći između tužitelja i tuženika, posebno u pogledu financijskih sredstava, kao i traženje nepredvidivo visokih iznosa odštete za djela kao što je kleveta, uobičajena značajka strateških tužbi protiv javnog sudjelovanja;

17. u pogledu tog problema ističe da nijedna država članica nije donijela zakone o minimalnim zaštitnim mjerama kojima bi se građani štitili od toga da postanu mete strateških tužbi protiv javnog sudjelovanja i jamčilo poštovanje njihovih temeljnih prava u pravnim sustavima svih država članica; ističe da je neovisnost pravosuđa ključna za sprječavanje toga da članovi vlada, javnih tijela i javne vlasti uspješno pokreću strateške tužbe protiv javnog djelovanja protiv građana i organizacija koji s pravom sudjeluju u javnoj raspravi; u tom pogledu ističe potrebu za konkretnim mjerama za postizanje i očuvanje sigurnog okruženja za novinare i medijske radnike; poziva države članice da zajamče medijski pluralizam i zajamče transparentnost vlasništva nad medijima; poziva Komisiju i države članice da izrade ambiciozan, čvrst i cjelovit pravni okvir u sklopu svojeg budućeg akta o slobodi medija; uviđa da je digitalizacija iz temelja promijenila medijsko okruženje; poziva sve države članice da brzo provedu Direktivu 2010/13/EU o koordinaciji određenih odredaba utvrđenih zakonima i drugim propisima u državama članicama o pružanju audiovizualnih medijskih usluga (Direktiva o audiovizualnim medijskim uslugama) ([27]), kako je izmijenjena 2018. u svim svojim odredbama; pozdravlja osnivanje Europske skupine regulatora za audiovizualne medijske usluge (ERGA) i potiče suradnju između regulatornih tijela za audiovizualne usluge na unutarnjem tržištu, kao i s drugim regulatornim tijelima relevantnima za internetske informativne aktivnosti;

18. svjestan je da žrtvama ili potencijalnim žrtvama strateških tužbi protiv javnog sudjelovanja trenutačno financijski i psihološki pomažu samo drugi kolege koji su se suočili sa sličnim tužbama ili su upoznati s naravi i postupkom strateških tužbi protiv javnog sudjelovanja, kako bi mogli razumjeti i moguće čak osporiti tužbu koja je protiv njih podnesena; ipak smatra da je takva pomoć, iako pohvalna, nedovoljna te da je potrebno uvesti dodatne mjere;

([27]) SL L 95, 15.4.2010., str. 1.

19. pohvaljuje važan i koristan rad civilnog društva na podizanju razine osviještenosti o štetnim učincima strateških tužbi protiv javnog sudjelovanja, kao i potporu koju pruža žrtvama i potencijalnim metama strateških tužbi protiv javnog sudjelovanja;

20. izražava zabrinutost zbog toga što je pandemija bolesti COVID-19 utjecala na cijeli medijski sektor, posebno zbog pada prihoda i pogoršanja radnih uvjeta za novinare, čime se moguće povećala njihova izloženost strateškim tužbama protiv javnog sudjelovanja; upozorava da se vlade koriste krizom uzrokovanom koronavirusom kao izgovorom za provedbu restriktivnih mjera kojima se ograničava sloboda izražavanja;

Strateške tužbe protiv javnog sudjelovanja na globalnoj razini

21. izražava žaljenje zbog toga što ni u jednoj državi članici dosad nije uvedeno ciljano zakonodavstvo za pružanje zaštite od strateških tužbi protiv javnog sudjelovanja; međutim napominje da je zakonodavstvo za suzbijanje strateških tužbi protiv javnog sudjelovanja posebno dobro razvijeno u nekim saveznim državama u SAD-u i Kanadi te uz Australiji; potiče Komisiju da analizira najbolje prakse za suzbijanje strateških tužbi protiv javnog sudjelovanja koje se trenutačno primjenjuju izvan EU-a i koje bi mogle poslužiti kao vrijedno nadahnuće za zakonodavne i nezakonodavne mjere Unije u tom području; naglašava važnost zajedničkog pristupa na razini Unije koji bi se zasnivao na najambicioznijem zakonodavstvu i najboljoj praksi koji su trenutačno na snazi kako bi se odvraćalo od upotrebe strateških tužbi protiv javnog sudjelovanja u Uniji;

Potreba za zakonodavnim mjerama

22. slaže se s brojnim organizacijama civilnog društva, akademicima, pravosudnim djelatnicima i žrtvama koji ističu potrebu za zakonodavnim mjerama protiv sve učestalijeg problema strateških tužbi protiv javnog sudjelovanja; stoga hitno poziva na izmjene uredbi Bruxelles I. i Rim II. kako bi se spriječio „klevetnički turizam" ili biranje najpovoljnijeg pravnog sustava na način da se utvrdi da bi nadležni sud i pravo mjerodavno za kaznene ili građanske tužbe koje se odnose na uvredu, narušavanje ugleda i zaštitu ugleda pojedinca u načelu trebali biti oni u mjestu u kojem tuženik ima uobičajeno boravište; što uključuje uvođenje jedinstvenog i predvidivog pravila o odabiru mjerodavnog prava u području uvrede; hitno poziva Komisiju da predstavi prijedloge za obvezujuće zakonodavstvo Unije o zajedničkim i djelotvornim zaštitnim mjerama za žrtve strateških tužbi protiv javnog sudjelovanja diljem Unije, među ostalim u okviru direktive o utvrđivanju minimalnih standarda za zaštitu od strateških tužbi protiv javnog sudjelovanja, poštujući prava i načela sadržana u Povelji; tvrdi da će bez takvih zakonodavnih mjera strateške tužbe protiv javnog sudjelovanja nastaviti ugrožavati demokraciju, vladavinu prava i temeljna prava slobode izražavanja, udruživanja i mirnog okupljanja te informiranja u Uniji; izražava zabrinutost zbog toga što bi se, ako se mjere budu odnosile samo na tužbe zbog uvrede, sudski postupci koji se temelje na drugim građanskim stvarima ili kazneni postupci i dalje mogli pokretati na inicijativu tužitelja sa sjedištem u Uniji ili izvan nje;

Pravna osnova

23. potvrđuje da bi se zakonodavne mjere na razini Unije mogle temeljiti na članku 81. UFEU-a (za prekogranične građanske postupke) i članku 82. UFEU-a (za kaznene postupke) i zasebno na članku 114. UFEU-a radi zaštite javnog sudjelovanja, kako bi se zajamčilo pravilno funkcioniranje unutarnjeg tržišta razotkrivanjem korupcije i drugih oblika zloupotrebe; tvrdi da bi se potonjom mjerom mogao riješiti i problem strateških tužbi protiv javnog sudjelovanja, koje se smatraju tužbama koje se ne pokreću radi istinskog pozivanja na pravo ili ostvarenja prava i čija je svrha spriječiti istrage i izvješćivanje o povredama prava Unije, i to primjenom sličnog pristupa koji je doveo do usvajanja Direktive (EU) 2019/1937 („Direktiva o zviždačima"); mišljenja je da bi se gore navedene pravne osnove mogle iskoristiti i za kako građanske, tako i kaznene strateške tužbe protiv javnog sudjelovanja, ali s pomoću zasebnih zakonodavnih instrumenata; poziva na djelotvorne zaštitne mjere protiv strateških tužbi protiv javnog sudjelovanja u čitavoj Uniji koje bi se temeljile na tim prijedlozima Komisije i na mjere država članica kojima bi se zajamčilo da se te zaštitne mjere primjenjuju i na domaće slučajeve;

Opća zaštitna pravila i građansko pravosuđe

24. smatra da je neophodno usvojiti zakonodavnu mjeru kojom se štiti uloga žrtva strateških tužbi protiv javnog sudjelovanja u sprječavanju, prijavljivanju i osuđivanju povreda prava Unije, kao i u jamčenju pravilnog funkcioniranja unutarnjeg tržišta i potpunog poštovanja temeljnih prava; potiče Komisiju da predstavi prijedlog zakonodavstva kojim bi se utvrdile zajedničke zaštitne mjere za osobe koje istražuju ta pitanja od javnog interesa i izvješćuju o njima ili ih na koji drugi način razotkrivaju;

25. potiče Komisiju da predstavi prijedlog mjere za rješavanje slučajeva strateških tužbi protiv javnog sudjelovanja, kao što su pravila za rano odbacivanje takvih tužbi i drugih sudskih postupaka čiji je cilj spriječiti javno sudjelovanje, koja bi trebala uključivati odgovarajuće sankcije kao što su građanskopravne sankcije ili administrativne novčane kazne,

razmatranje zlonamjernih motiva čak i ako građanski ili drugi postupak nije odbačen te troškova i (ekonomske, reputacijske, psihološke ili druge) štete koje je pretrpjela žrtva; naglašava da bi se u načinima podnošenja zahtjeva za rano odbacivanje tužbe trebali uzeti u obzir izazovi s kojima se suočavaju žrtve strateških tužbi protiv javnog sudjelovanja, posebno uvođenjem zahtjeva da tužitelj mora obrazložiti zašto tužba ne čini zloupotrebu, određivanjem da pravne troškove postupaka snosi tužitelj i odobravanjem pravne i financijske pomoći tuženiku; snažno potiče države članice da primijene takve zaštitne mjere za građanske postupke i na domaće slučajeve strateških tužbi protiv javnog sudjelovanja, a ne samo na prekogranične slučajeve; nadalje poziva Komisiju da se tijekom predstojećeg preispitivanja uredbi Bruxelles I.a i i Rim II. posveti pitanjima koja dovode do biranja najpovoljnijeg pravnog sustava i „klevetničkog turizma", istodobno uzimajući u obzir rad Haške konferencije o međunarodnom privatnom pravu; u konačnici poziva Komisiju da podigne razinu osviještenosti sudaca i tužitelja u cijelom EU-u o strateškim tužbama protiv javnog sudjelovanja, uključujući informiranje o potrebi ranog odbacivanja takvih tužbi, kao i o pravilnoj provedbi sudske prakse Europskog suda za ljudska prava u području uvrede;

26. podsjeća da načelo presuđene stvari (*res judicata*) sprječava pokretače strateških tužbi protiv javnog sudjelovanja da pokrenu druge postupke povezane s istim činjenicama i protiv istih stranki; smatra da bi sudovi pri ispitivanju podnesaka o strateškim tužbama protiv javnog sudjelovanja trebali uzeti u obzir činjenicu da je stranka prethodno već pokretala strateške tužbe protiv javnog sudjelovanja (čak i ako činjenice i stranke nisu potpuno iste, ali su slične i/ili povezane);

27. smatra da bi se svako preispitivanje relevantnih pravila iz Uredbe Bruxelles I. trebalo na odgovarajući način popratiti ekvivalentnim preispitivanjem Luganske konvencije kako bi se zajamčila dosljedna primjena pravila o međunarodnoj nadležnosti u građanskim i trgovačkim stvarima izvan Unije i kad je riječ o građanima Unije;

Kazneno pravosuđe

28. potiče Komisiju da uzme u obzir ozbiljnost strateških tužbi protiv javnog sudjelovanja koje se pokreću kroz kaznene postupke predstavljanjem prijedloga mjera kojima bi se zajamčilo da se uvreda, kleveta i ocrnjivanje, koji su u većini država članica kaznena djela, ne mogu upotrebljavati kao temelj za strateške tužbe protiv javnog sudjelovanja, neovisno o tome je li riječ o javnim ili privatnim tužbama; ističe kako Vijeće Europe i OESS pozivaju na dekriminalizaciju uvrede; poziva Komisiju da pristupi rješavanju pitanja strateških tužbi protiv javnog sudjelovanja smatrajući ih parnicama koje se ne koriste radi istinskog pozivanja na pravo ili ostvarenja prava; napominje da tuženicima često prijete kaznene prijave, dok ih se istodobno tuži za građanskopravnu odgovornost koja navodno proizlazi iz istog ponašanja i poziva Komisiju da uvede zajedničke proceduralne zaštitne mjere za suzbijanje takvih kombiniranih strateških tužbi protiv javnog sudjelovanja;

29. podsjeća da je, u skladu s člankom 47. Povelje, koncept jednakosti stranaka u administrativnim, građanskim i kaznenim postupcima svojstveni dio i u samoj srži prava na pošteno suđenje; izražava zabrinutost zbog toga što neravnoteža moći i resursa među strankama u slučajevima strateških tužbi protiv javnog sudjelovanja narušava jednakost stranaka, a time i ugrožava pravo na pošteno suđenje;

Legitiman interes tužitelja

30. izjavljuje da sudovi država članica moraju jamčiti pravilan i pravovremen postupak te uravnoteženu zaštitu legitimnih prava, kao što je pravo na zaštitu ugleda, koja proizlaze iz prava Unije te ta prava ne smiju biti ugrožena, uključujući prava koja se obično navode u tužbama koje čine zloupotrebu; stoga naglašava da mjere za suzbijanje strateških tužbi protiv javnog sudjelovanja ne bi trebale dovoditi u pitanje opravdane sudske procese i pravo tužitelja na pristup pravosuđu; istodobno staje u obranu činjenice da je potrebno spriječiti bilo kakvu zloupotrebu pravosudnih sustava i tih prava na način koji je razvidno suprotan namjeri koju je zakonodavac imao pri dodjeljivanju tih prava fizičkim i pravnim subjektima kako bi se zajamčilo pravo na pošteno suđenje; smatra da su u tu svrhu potrebne zaštitne mjere ne samo kako bi se zaštitile žrtve strateških tužbi protiv javnog sudjelovanja, već i kako bi se spriječila i sankcionirala zloupotreba mjera protiv tih tužbi, npr. u slučajevima kada autoritarne vlade upotrebljavaju klauzule za suzbijanje strateških tužbi protiv javnog sudjelovanja kako bi zaštitile svoje nevladine organizacije koje organizira vlada od legitimnih tužbi zbog uvrede; napominje da je sprječavanje takve zloupotrebe isto tako potrebno za pravilnu i jedinstvenu primjenu prava Unije, čime se štiti njegova djelotvornost;

Moguće pravno neobvezujuće mjere

31. ističe neodgodivu potrebu za stabilnim fondom za potporu žrtvama strateških tužbi protiv javnog sudjelovanja i organizacijama koje ih podržavaju, pod uvjetom da se sredstva izravno upotrebljavaju za pravne troškove ili pružanje pravne i psihološke pomoći; naglašava kako je važno da žrtve i potencijalne žrtve strateških tužbi protiv javnog sudjelovanja mogu lako pristupiti informacijama o tim vrstama slučajeva, pravnoj pomoći i potpori, uključujući psihološku pomoć za žrtve i članove njihovih obitelji;

32. smatra da potpora neovisnim tijelima koja mogu saslušati pritužbe te pružiti pomoć potencijalnim žrtvama strateških tužbi protiv javnog sudjelovanja, kao i odgovarajuće osposobljavanje sudaca i odvjetnika, mogu znatno doprinijeti izgradnji znanja i kapaciteta u pogledu toga kako prepoznati strateške tužbe protiv javnog sudjelovanja i prijetnje takvim tužbama te kako im pristupiti, imajući u vidu da je riječ o tužbama koje se ne podnose radi istinskog pozivanja na pravo ili ostvarenja prava;

33. smatra da je neophodno prikupiti podatke o slučajevima strateških tužbi protiv javnog sudjelovanja i informirati javnost o naravi i štetnim učincima takvih tužbi;

34. pozdravlja Komisijinu preporuku o jamčenju zaštite, sigurnosti i jačanja položaja novinara i drugih medijskih djelatnika u Europskoj uniji (C/2021/6650); primjećuje sve veću upotrebu vanjskih suradnika, osobito mladih novinara i medijskih radnika na početku karijere, za rad u visokorizičnim područjima i zonama sukoba; izražava zabrinutost zbog nesigurnih uvjeta rada i pogoršanja sigurnosnih uvjeta u kojima vanjski suradnici rade u visokorizičnim područjima i zonama sukoba; poziva države članice da u potpunosti provedu preporuku Vijeća Europe o zaštiti novinarstva i sigurnosti novinara i ostalih medijskih aktera;

Komplementarnost s drugim instrumentima i politikama

35. smatra da bi nove zakonodavne i nezakonodavne mjere za suzbijanje strateških tužbi protiv javnog sudjelovanja trebale nadopunjavati druge instrumente i politike EU-a; pozdravlja strategiju Unije za suzbijanje organiziranog kriminala za razdoblje 2021. – 2025. i poziva na ulaganje dodatnih napora u tom pogledu; napominje da zakonodavne mjere i pravno neobvezujuće mjere ne mogu biti djelotvorne u državama članicama u kojima postoje dvojbe u pogledu neovisnosti pravosuđa ili borbe protiv korupcije; u tom pogledu ponovno ističe da je iznimno važno uspostaviti mehanizam EU-a za demokraciju, vladavinu prava i temeljna prava, kako je predložio Parlament;

36. podsjeća na važnost Uredbe (EU, Euratom) 2020/2092 o općem režimu uvjetovanosti za zaštitu proračuna Unije, koja se primjenjuje na sva odobrena sredstva za preuzimanje obveza i plaćanja od 1. siječnja 2021.; naglašava da se financijski interesi Unije trebaju štititi u skladu s vrijednostima i obvezama EU-a te da bi Komisija trebala upotrijebiti mehanizam uvjetovanja u slučajevima u kojima države članice ne zaštite te vrijednosti; u tom kontekstu pohvaljuje važan rad istraživačkih novinara u razotkrivanju slučajeva zloupotrebe fondova EU-a i naglašava koliko je važno da novinari mogu obavljati svoj posao bez ometanja u obliku strateških tužbi protiv javnog sudjelovanja;

37. naglašava da bi mjere na razini Unije za suzbijanje strateških tužbi protiv javnog sudjelovanja trebale biti komplementarne i usklađene s drugim dostupnim instrumentima, kao što su mehanizam za zaštitu demokracije, vladavine prava i temeljnih prava, politike o borbi protiv korupcije i aktualni financijski programi za potporu civilnom društvu i pravosudnim sustavima;

38. ističe da je borba protiv korupcije bitna za očuvanje demokracije, temeljnih prava i vladavine prava, jer korupcija, koja se može javiti u raznim oblicima, ugrožava naše vrijednosti, pravilno funkcioniranje država i otvara put organiziranom kriminalu;

39. poziva Komisiju da u okviru godišnjeg mehanizma za demokraciju, vladavinu prava i temeljna prava pojača redoviti, uključivi i strukturirani dijalog s nacionalnim tijelima, nevladinim organizacijama, strukovnim udrugama i drugim dionicima radi zaštite i potpore novinarima i drugim predstavnicima civilnog društva kojima prijeti rizik od strateških tužbi protiv javnog sudjelovanja, kaznenog progona ili uznemiravanja;

o

o o

40. poziva Komisiju da iznese prijedloge na temelju priloga ovoj rezoluciji;

41. nalaže svojem predsjedniku da ovu Rezoluciju proslijedi Vijeću i Komisiji.

četvrtak, 11. studenog 2021.

PRILOG

1. Paket pravno obvezujućih i pravno neobvezujućih mjera

Zakonodavne mjere – paket za suzbijanje strateških tužbi protiv javnog sudjelovanja, ***uključujući mehanizme ranog odbacivanja***, trebao bi uključivati prijedloge:

— za opća pravila na temelju kojih se pruža zaštita od strateških tužbi protiv javnog sudjelovanja; posebno zakonodavstvo kojim se utvrđuju zajednički minimalni standardi o potpornim mjerama i mjerama za odvraćanje kojima se pruža zaštita od strateških tužbi protiv javnog sudjelovanja;

— koji se posebno bave pitanjima građanskog pravosuđa; za koje se države članice snažno potiče da primijene i na domaće slučajeve strateških tužbi protiv javnog sudjelovanja i međunarodnog privatnog prava, uključujući slučajeve pravosudne suradnje i biranja najpovoljnijeg pravnog sustava;

— koji se posebno bave pitanjima kaznenog pravosuđa.

Nezakonodavne mjere – ovaj bi paket nadalje trebao uključivati:

— odgovarajuće osposobljavanje sudaca i pravosudnih djelatnika u području strateških tužbi protiv javnog sudjelovanja;

— procjenu međudjelovanja različitih područja prava, kao što su nacionalno medijsko pravo i ustavno pravo u tom kontekstu;

— posebni fond Unije za pružanje potpore žrtvama strateških tužbi protiv javnog sudjelovanja i članovima njihovih obitelji, među ostalim u obliku financijske, pravne i psihološke pomoći;

— potporu neovisnim tijelima (kao što su pravobranitelji) koja mogu rješavati pritužbe osoba kojima prijete ili protiv kojih su podnesene strateške tužbe protiv javnog sudjelovanja i koja im mogu pružiti pomoć, kao i potporu tijelima za samoregulaciju medija;

— javno dostupan registar relevantnih sudskih odluka na razini Unije;

— jedinstvenu kontaktnu točku / centar za potporu kojem potporu pružaju namjenske nacionalne mreže specijaliziranih odvjetnika, pravosudnih djelatnika i psihologa kojima se žrtve strateških tužbi protiv javnog sudjelovanja mogu obratiti i gdje mogu dobiti smjernice i lako pristupiti informacijama o strateškim tužbama protiv javnog sudjelovanja i potporu u slučaju takvih tužbi, uključujući u pogledu „prve pomoći”, pravne pomoći, financijske i psihološke potpore, među ostalim u okviru mreža za razmjenu među sustručnjacima.

2. Opća pravila

Zakonodavni prijedlog o općoj zaštitnoj mjeri imao bi, u skladu s temeljnim pravima i načelima priznatima u Povelji, dvostruki cilj zaštite osoba koje istražuju, prijavljuju ili na drugi način razotkrivaju pitanja od javnog interesa koja se odnose na povrede prava Unije, što uključuje zloupotrebe koje se ne čine nezakonitima, ali su u suprotnosti s ciljem ili svrhom zakona, te zaštite pravilnog funkcioniranja unutarnjeg tržišta.

Tom zakonodavnom mjerom trebalo bi se obuhvatiti i sljedeće:

(a) jasna definicija strateških tužbi protiv javnog sudjelovanja, uključujući definiciju javnog sudjelovanja u pitanjima od javnog interesa;

(b) pravila o povjerljivosti istraga i prijava, uključujući izvore informacija;

(c) pravila o zabrani odmazde te djelotvornim i odvraćajućim sankcijama za pokretanje strateških tužbi protiv javnog sudjelovanja;

(d) pravila o sprječavanju zloupotrebe mjera za suzbijanje strateških tužbi protiv javnog sudjelovanja;

(e) mjere potpore, uključujući:

i. djelotvornu pomoć, informacije i praktične savjete te potporu koju pruža jedinstvena kontaktna točka za „prvu pomoć” žrtvama strateških tužbi protiv javnog sudjelovanja;

ii. pravnu i financijsku pomoć;

(f) djelotvorne mjere za zaštitu od odmazde koja proizlazi iz neravnoteže moći između stranaka kojima bi se omogućilo popravljanje moguće pretrpljene štete.

3. Građanski postupak

Zakonodavni prijedlog o mjeri u vezi s građanskim postupkom koja bi se primjenjivala u slučajevima strateških tužbi protiv javnog sudjelovanja i koju se države članice snažno potiče da primjenjuju i na domaće slučajeve, trebao bi predviđati pravosudnu suradnju u građanskim stvarima utvrđivanjem zajedničkih pravila o strateškim tužbama protiv javnog sudjelovanja koje proizlaze iz građanskopravnih tužbenih zahtjeva i uključivati:

(a) obvezu tužitelja da u predmetima koji se odnose na javno sudjelovanje navede i pruži obrazloženje o tome zašto predmetna tužba ne čini zloupotrebu;

(b) obvezu sudova, da u najranijoj mogućoj fazi, po službenoj dužnosti ili na zahtjev tuženika koji se temelji na njegovu pravu da podnese prijedlog za rano odbacivanje, hitno odbace tužbe koje čine zloupotrebu;

(c) obvezu sudova da razmotre element zloupotrebe u svakoj konačnoj odluci;

(d) mogućnost intervencije trećih strana na koje se mogu prenijeti prava i obveze tuženika u skladu s nacionalnim postupovnim pravom;

(e) obvezu sudova da uzmu u obzir javni interes i uravnoteženost financijskih sredstava između stranaka tijekom procjene troškova i dodjele odštete;

(f) sredstva za zaštitu žrtava od strateških tužbi protiv javnog sudjelovanja podnesenih izvan Unije;

(g) pravo na pokrivanje troškova u cijelosti;

(h) pravo na naknadu materijalne i nematerijalne štete, uključujući gospodarsku, reputacijsku, psihološku ili drugu pretrpljenu štetu;

(i) pravila o sprječavanju daljnje zloupotrebe sudskih postupaka od strane stranke koja je podnijela stratešku tužbu protiv javnog sudjelovanja u vezi s istim činjenicama, odnosno da se takve okolnosti uzmu u obzir pri ispitivanju novog predmeta.

Prijedlogom Komisije, čija bi svrha bila postići pravnu sigurnost i predvidivost i koji bi se iznio nakon preispitivanja instrumenata međunarodnog privatnog prava, trebalo bi utvrditi:

(a) preinaku Uredbe Bruxelles I. s izričitim pravilom da bi u tužbama zbog uvrede ili drugim tužbama koje se temelje na građanskom i trgovačkom pravu, a koje mogu činiti stratešku tužbu protiv javnog sudjelovanja, uobičajeno mjesto boravišta tuženika trebalo biti jedino mjesto nadležnosti, uzimajući u obzir slučajeve u kojima su žrtve uvrede privatne osobe;

(b) da je mjerodavno pravo mjesta na koje se odnosi publikacija ili, ako to mjesto nije moguće utvrditi, mjesta uredničkog nadzora ili relevantne aktivnosti povezane s javnim sudjelovanjem.

4. Kazneni postupak

U zakonodavnom prijedlogu u pogledu kaznenopravnih aspekata strateških tužbi protiv javnog sudjelovanja trebalo bi:

(a) utvrditi da kada se uvreda, kleveta i ocrnjivanje smatraju kaznenim djelima, oni ne mogu biti osnova za pokretanje strateških tužbi protiv javnog sudjelovanja, posebno ne u okviru privatne tužbe;

(b) utvrditi odredbe za zaštitu prava pojedinaca kako se kazneni progon ne bi mogao koristiti za ušutkavanje žrtava strateških tužbi protiv javnog sudjelovanja;

(c) omogućiti uzajamno priznavanje presuda i sudskih odluka te policijske i pravosudne suradnje u kaznenim stvarima;

(d) uspostaviti zajedničke minimalne postupovne zaštitne mjere za zaštitu optuženika koji su suočeni sa strateškim tužbama protiv javnog sudjelovanja na temelju kombiniranih kaznenih optužbi i postupaka građanskopravne odgovornosti koji navodno proizlaze iz istog ponašanja.

Te bi mjere trebale biti usklađene s aktualnim djelovanjem Komisije, već usvojenim zakonodavstvom i budućim inicijativama.